

UDENRIGSMINISTERIET

990

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EUK

15. juni 2004

KOMITÉSAG

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Miljøministeriets notat samt supplerende grundnotat om ansøgning om godkendelse til markedsføring i EU af generisk modificeret raps (C/NL/98/11) i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF.

Der skal stemmes om Kommissionens udkast til beslutning den 16. juni ved et møde i det udvalg, der er nedsat i henhold til udsætningsdirektivet (2001/18/EF).

P. H. Olsen

Miljøministeriet
Ledelsessekretariatet, EU-Koordinationen
Skov- og Naturstyrelsen
Landbrugs- og bioteknologikontoret

Den 14. juni 2004
J.nr.: D 402-0009
gsp/SNS/12; sca/3

NOTAT til FOLKETINGETS EUROPAUDVALG

Ansøgning om godkendelse til markedsføring i EU af genetisk modificeret raps (C/NL/98/11) i henhold til Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF

Danmark modtog den 27. januar 2003 en ansøgning om godkendelse til markedsføring i EU af genetisk modificeret raps, GT73. De nederlandske myndigheder har udarbejdet en vurderingsrapport, hvori det indstilles, at der gives godkendelse til markedsføring.

Danmark fremsatte i marts 2003 begrundede indvendinger mod ansøgningen.

Den 17. maj 2004 modtog Danmark udkast til Kommissionens beslutning om markedsføring af et rapsprodukt, der er genetisk modificeret med henblik på tolerance overfor herbicidet glyphosat (Roundup).

Formålet med ansøgningen er at få godkendelse til at importere og forarbejde den genetisk modificerede raps til levnedsmidler og foder. Der søges således ikke om godkendelse til dyrkning i Europa, men alene til import og forarbejdning.

De supplerende oplysninger, der er modtaget siden oktober 2003, besvarer ikke de begrundede indvendinger, som Danmark havde i marts 2003. Der er fortsat ikke stillet vilkår, der begrænser utilsigtet spredning i forbindelse med transport. Der er endvidere ikke foretaget undersøgelser af spredning og genoverførsel til anden raps og vilde slægtninge i tilknytning til overvågningsplanen. Endelig indeholder det supplerende materiale ikke en opdateret vurderingsrapport fra de nederlandske myndigheder.

Det fremgår desuden af forordningen om sporbarhed og mærkning (1830/2003), at Kommissionen skal udarbejdes tekniske retningslinier for prøvetagning og analyse af GMO'er. Indtil disse er offentliggjort, finder man fra dansk side ikke, at det er muligt at tage stilling til, hvorvidt de stillede betingelser for markedsføring er tilstrækkelige.

Der skal stemmes om Kommissionens udkast til beslutning den 16. juni 2004 ved et møde i det udvalg, der er nedsat i henhold til udsætningsdirektivet (2001/18/EF).

Regeringen agter at stemme imod markedsføringsgodkendelsen.

Miljøministeriet
Ledelsessekretariatet, EU-Koordinationen
Skov- og Naturstyrelsen
Landbrugs- og bioteknologikontoret

Den 14. juni 2004
J.nr.: D 402-0009
gsp/SNS/12; sca/3

SUPPLERENDE GRUNNOTAT til FOLKETINGETS EUROPAUDVALG

Ansøgning om godkendelse til markedsføring i EU af genetisk modificeret raps (C/NL/98/11) i henhold til Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF

1. Status

Danmark modtog den 27. januar 2003 en ansøgning om godkendelse til markedsføring i EU af genetisk modificeret raps, GT73, efter reglerne i del C i direktiv 2001/18/EF om udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer, herefter kaldet udsætningsdirektivet. Ansøgningen er oprindeligt indleveret til de nederlandske myndigheder af Monsanto Europe S.A. og Monsanto, USA.

De nederlandske myndigheder har udarbejdet en vurderingsrapport, hvori det indstilles, at der gives godkendelse til markedsføring. Vurderingsrapporten og ansøgningen er herefter fremsendt til Kommissionen og til de øvrige medlemslande.

Danmark har 60 dage til at anmode om yderligere oplysninger, fremsætte bemærkninger eller komme med en begrundet indvending til ansøgningen og den nederlandske indstilling. Fristen udløber således den 25. marts 2003. Hvis der ikke inden fristens udløb kommer anmodninger om yderligere oplysninger, bemærkninger eller indvendinger fra medlemslandene, kan Nederlandene umiddelbart efter fristens udløb udstede en godkendelse til markedsføring.

Sagen har tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg ved notat og grundnotat oversendt den 19. marts 2003.

Supplerende notat samt supplerende grundnotat er oversendt til Folketingets Europaudvalg den 3. oktober 2003.

Danmark fremsatte i marts 2003 begrundede indvendinger mod ansøgningen:

1. fordi der ikke var stillet vilkår, der begrænser utilsigtet spredning i forbindelse med transport,
2. fordi overvågningsplanen ikke var suppleret med undersøgelser af spredning og genoverførsel til anden raps og vilde slægtninge og
3. fordi den nederlandske vurderingsrapport ikke var opdateret efter reglerne i det nye udsætningsdirektiv.

Endvidere gjorde Danmark opmærksom på moratorieerklæringen. På denne baggrund ønskede Danmark, at sagen skulle tages op i komitéprocedure.

Den 25. august 2003 modtog Danmark supplerende oplysninger i sagen. Oplysningerne er fremsendt fra Kommissionen og er ansøgers besvarelse af de begrundede indvendinger fra medlemslandene. Inden 45 dage, dvs. senest den 6. oktober 2003, skal Danmark meddele Kommissionen, hvorvidt de begrundede indvendinger ønskes opretholdt. Hvis der ikke længere er begrundede indvendinger mod ansøgningen fra medlemslandene, giver Nederlandene umiddelbart efter fristens udløb, i overensstemmelse med udsætningsdirektivets regler, godkendelse til markedsføring.

Danmark meddelte den 6. oktober 2003 Kommissionen, at de begrundede indvendinger fra marts 2003 ønskes opretholdt. Derudover gjorde Danmark opmærksom på moratorieerklæringen. På den baggrund ønskede Danmark, at sagen skulle tages op i komitéprocedure.

Danmark har modtaget yderligere supplerende oplysninger fra ansøger siden oktober 2003. Disse oplysninger er fremsendt til de hørte eksperter med henblik på en vurdering af om de nye oplysninger giver anledning til ændring i de allerede fremsendte vurderinger.

Ansøgningen om godkendelse af GT73 er blevet behandlet af Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet, der den 1. marts 2004 offentliggjorde sin vurdering af 11. februar 2004.

Den 17. maj 2004 modtog Danmark udkast til Kommissionens beslutning om markedsføring i medfør af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF af et rapsprodukt (*Brassica napus* L., linje GT73), der er genetisk modificeret med henblik på tolerance overfor herbicidet glyphosat.

Der skal stemmes om Kommissionens udkast til beslutning den 16. juni 2004 ved et møde i det udvalg, der er nedsat i henhold til udsætningsdirektivet (2001/18/EF).

2. Formål og indhold

Formålet med ansøgningen er at få godkendelse til at importere og forarbejde den genetisk modificerede raps til levnedsmidler og foder. Ansøgningen gælder ligeledes for afkom af den genetisk modificerede linje fremkommet ved traditionelle forædlingsmetoder med ikke-modificeret raps. Hvis rapsplanterne skal dyrkes i Europa vil det kræve en fornyet ansøgning efter reglerne i udsætningsdirektivet.

Der søges således ikke om godkendelse til dyrkning i Europa, men alene til import og forarbejdning. Hvis GT73 skal anvendes som levnedsmiddel skal der søges særskilt herom efter reglerne i forordningen om nye levnedsmidler og levnedsmiddelingredienser (Novel Food).

Rapslinjen GT73 har fået indsat to gener, der gør planterne bliver tolerante overfor ukrudtsbekæmpelsesmidler med aktivstoffet glyphosat (Roundup). De indsatte gener (*cp4 epsps* og *gox*) stammer fra to forskellige bakterier (*Agrobacterium* sp. og *Ochrobactrum anthropi*). Rapslinjen indeholder ikke gener, der giver tolerance overfor antibiotika.

Nederlandene indstiller, at der gives en godkendelse på følgende vilkår:

1. GT73 rapsfrøene og produkter heraf skal mærkes specifikt i alle led i handelskæden, idet det skal angives, at der er tale om GT73, og at det er en genetisk modificeret organisme.
2. Med hensyn til overvågning skal ansøger hvert år indberette den forventede salgsmængde af GT73 inklusive årlige salgstabeller for GT73. Tabellerne skal indeholde den årligt importerede mængde i hvert medlemsland og angive hovedimportørerne i hvert land.
3. Ansøger skal til enhver tid levere referencemateriale med henblik på kontrol.
4. Ansøger er forpligtet til at stille en molekylær detektionsmetode til rådighed med henblik på i kontroløjemed at kunne fastslå entydigt, at der er tale om tale om GT73.
5. Ansøger skal give tilstrækkelig garanti for at produktinformation til landmænd vil blive videregivet i forbindelse med transport og håndtering af GT73.
6. Godkendelsen er gyldig i 10 år efter udstedelsen.

Der er givet godkendelse til markedsføring af GT73 i henholdsvis USA og Canada (dyrkning) og Japan og Australien (kun import).

Kommissionen henviser i udkastet til beslutning om godkendelse til Fødevarer sikkerhedsautoritetens udtalelse af 11. februar 2004, hvor autoriteten konkluderer, "at *Brassica napus* L. linje GT73 ud fra alle oplysninger at dømmes er lige så sikker for menneskers eller dyrs sundhed som konventionel raps og, hvad de foreslåede anvendelser angår, for miljøet." Fødevarer sikkerhedsautoriteten fandt også at tilladelsesindehaverens overvågningsplan var fyldestgørende for de påtænkte anvendelser af GT73-raps.

Af Kommissionens udkast til afgørelse fremgår det, at beslutningen først finder anvendelse fra den dato, hvor EF-referencelaboratoriet har valideret en specifik detektionsmetode for GT73-raps.

3. Nærheds- og proportionalitetsprincippet

Kommissionen har ikke redegjort særskilt for nærheds- og proportionalitetsprincippet. Der er tale om en ansøgning om godkendelse til markedsføring i henhold til en allerede vedtaget rådsretsakt (udsætningsdirektivet (2001/18/EF)). Det vurderes at Kommissionens udkast til beslutning opfylder nærheds- og proportionalitetsprincippet.

4. Konsekvenser for Danmark

Lovgivningsmæssige konsekvenser: En godkendelse til markedsføring vil ikke få lovgivningsmæssige konsekvenser, idet der er tale om ansøgning, der er reguleret af direktiv 2001/18/EF om udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer og om ophævelse af Rådets direktiv 90/220/EØF. Direktivet er implementeret i dansk ret med lovbekendtgørelse nr. 981 af 3. december 2002 og bekendtgørelse nr. 831 af 3. oktober 2002 om godkendelse af udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer.

Økonomiske og administrative konsekvenser: En godkendelse forventes ikke at få væsentlige stats- eller kommunaløkonomiske konsekvenser. Der forventes en mindre administrativ byrde i forbindelse med behandling af sagen samt tilsyn og kontrol i henhold til kapitel 5 i bekendtgørelse nr. 831 af 3. oktober 2002 om godkendelse af udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer.

Beskyttelsesniveau: De hørte eksperter har foretaget en vurdering af konsekvenserne for menneskers sundhed, natur og miljø, hvis GT73 introduceres på det danske marked. Som det fremgår af nedenstående udtalelser, er det ikke sandsynligt, at der vil være miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser forbundet med import af GT73. Vurderingerne er foretaget på baggrund af den fremsendte ansøgning, et sammendrag heraf samt vurderingsrapporten fra de nederlandske myndigheder.

Danmarks Miljøundersøgelser (DMU)

Den genmodificerede raps, GT73, adskiller sig kun fra konventionel raps ved at have indsat gener der gør planten tolerant over for sprøjtning med herbicidet glyphosat (RoundUp). Rapsen søges kun godkendt til import til foderbrug og viderebearbejdning, men ikke dyrkning eller opformering. Der kan derfor kun ske uønskede effekter på naturen, hvis der sker en tilfældig, utilsigtet spredning.

Det er sandsynligt, at GT73-rapsen før eller senere vil blive spredt under transport eller at der vil ske uheld med iblanding i konventionel raps under lagring, med mindre der tages specielle forholdsregler. Dette vil medføre, at den genmodificerede raps og det indsatte gen med tiden vil spredes til marker med konventionel og økologisk dyrket raps, ligesom genet vil blive spredt til vilde slægtninge af raps, mest sandsynligt agerkål. Eventuelt vil rapsen også kunne forekomme på tilfældige voksesteder, såsom ruderater og vejkanter.

DMU har foretaget en analyse af de forskellige mulige uønskede økologiske konsekvenser for plante- og dyreliv (f.eks. tab af biodiversitet og ændringer i jordbundsforhold) af en eventuel spredning af den genmodificerede raps. Analysen viser, at konsekvenserne for planter og dyr ved selv en betydelig spredning af GT73 til naturnære områder og landbrugsområder må vurderes at være små og begrænsede til de dyrkningsarealer, hvor der anvendes glyphosat.

DMU vurderer samlet, at der ikke kan forventes uønskede økologiske konsekvenser for dyre- plantelivet ved markedsføring af GT73-rapsen til andre formål end dyrkning.

DMU mener dog, at det vil være fornuftigt at overvåge omfanget af GM-rapsens spredning og genoverførsel primært til konventionelt og økologisk dyrket raps, sekundært til vilde slægtninge som agerkål og kiddike.

Plantedirektoratet

Plantedirektoratet vurderer, at der i anmeldelsen er fremlagt fyldestgørende information, som redegør for det indsatte genetiske materiale i GT73-rapsen. Endvidere finder direktoratet det sandsynliggjort, at GT73-rapsen ikke afviger afgørende i kemisk sammensætning fra den konventionelle raps-sort, som den er udviklet fra.

Undersøgelserne af indholdet af næringsstoffer, herunder visse antinæringsstoffer (glukosinolater, fytat og erucasyre), peger på, at GT73-raps er substantielt ækvivalent med ikke-transgen raps bortset fra tolerancen over for glyphosat. Denne konklusion understøttes af fodringsforsøg i rotter, ørred og vagtler.

Plantedirektoratet vurderer på baggrund heraf, at der ikke er sundheds- og sikkerhedsmæssige problemer for dyr, som indtager dyrefoder med indhold af raps linie GT73 eller heraf afledte produkter.

Med henblik på at nedsætte risikoen for utilsigtet spredning af GT73-rapsfrø bør der imidlertid stilles krav om, at der ved eventuel transport af rapsfrøene med lastbil, jernbane m.v. sker en forsvarlig overdækning for at mindske frøspild under transporten.

Endelig kan Plantedirektoratet tilslutte sig de mærkningskrav, som de hollandske myndigheder har fremsat.

Institut for Fødevarerikkerhed og Toksikologi (IFSE)

Det er IFSE's vurdering, at det leverede materiale indeholder tilstrækkelig information til at kunne foretage en sundhedsmæssig risikovurdering af den genetisk modificerede raps GT73. Denne vurdering kan dog ikke anvendes som en levnedsmiddelvurdering, idet den har sin egen lovgivning og ansøgningsprocedure. Det må også pointeres, at sundhedsmæssig vurdering af sprøjtemidlet (glyphosat), dets nedbrydningsprodukter og eventuelle restkoncentrationsgrænser er udenfor denne vurdering, idet en sådan vurdering ligger i sprøjtemiddelgodkendelsen.

Ansøgningen dokumenterer ved anvendelse af velkendte teknikker fornuftigt den indsatte konstruktion. Det vurderes at informationen vedrørende molekylærbiologisk karakterisering af den indsatte genkonstruktion er tilstrækkelig til at sikre at der er fuld kendskab til den indsatte konstruktion og dens derved dannede produkter; CP4-EPSPS og GOXv247 samt dokumentation for fravær af backbone sekvenser.

Det vurderes ligeledes, at ansøgningen har dokumenteret på tilstrækkelig måde, at de to produkter CP4-EPSPS og GOXv247 ikke har toksiske eller på anden måde uønskede effekter, der ved utilsigtet indtagelse kan give anledning til sundhedsmæssige problemer.

Endelig vurderes ansøgningen på tilstrækkeligt niveau at have dokumenteret, at der ikke er forskel på GT73 raps og tilsvarende non-transgent modermateriale ved en række komparative analyser af eksempelvis iboende toksiske stoffer, væsentlige næringsstoffer og fodringsforsøg, at der ikke er grundlag for at forvente at GT73 raps produkter vil være anderledes end non-transgene rapsprodukter i relation til sundhed for mennesker ved utilsigtet anvendelse.

IFSE vurderer, at ansøgningen lever op til kravene i det nye udsætningsdirektiv med henblik på sundhed for mennesker og dyr i tilfælde af uønsket indtagelse.

De hørte eksperter har vurderet de supplerende oplysninger fremsendt i august 2003, og det kan konkluderes, at der ikke er fastsat vilkår, der begrænser utilsigtet spredning i forbindelse med transport. Ansøger argumenterer med, at der ikke kan påvises nogen miljømæssig risiko ved en eventuel spredning, og at der derfor ikke er behov for særlige forholdsregler. Plantedirektoratet anfører, at det alligevel må anses for at være rimeligt at kræve omhu i forbindelse med transport af rapsfrøene, da mulighederne for sameksistens mellem genetisk modificerede, konventionelle og økologiske afgrøder er af væsentlig betydning for landbruget i Europa.

Ansøger erklærer, at GT73 ikke vil blive indført til Danmark i form af levedygtige rapsfrø. Danmarks Miljøundersøgelser konkluderer derfor, at muligheden for uønskede miljømæssige effekter herhjemme er reduceret i en sådan grad, at overvågning under danske forhold ikke vil være relevant på nuværende tidspunkt. Danmarks Miljøundersøgelser mener dog, at der kan være grund til at overvåge bestande af raps i de lande, hvor rapsfrøene landes, specielt i nærheden af havnebyer.

De nye oplysninger giver ikke anledning til at ændre på den sundhedsmæssige risikovurdering udført af Institut for Fødevarer og Ernæring.

Det supplerende materiale indeholder ikke en opdateret vurderingsrapport fra de nederlandske myndigheder.

De supplerende oplysninger, der er modtaget fra ansøger siden oktober 2003, har ikke givet anledning til, at eksperterne har ændret deres tidligere fremsendte vurderinger.

5. Høring

I perioden den 4. februar til den 21. februar 2003 gennemførte Skov- og Naturstyrelsen en høring af 56 danske interesseorganisationer, forskningsinstitutioner og myndigheder. Høringsmaterialet bestod af et af ansøger udarbejdet sammendrag af ansøgningen, en indholdsfortegnelse til hele ansøgningen samt de nederlandske myndigheders vurderingsrapport. Skov- og Naturstyrelsen har modtaget høringssvar fra nedennævnte:

- Dansk Toksikologicerter
- Den Kongelige Veterinære- og Landbohøjskole
- Forbrugerrådet
- Forskningscenter Risø
- Fødevarerindustrien
- Greenpeace
- Hovedstadens Udviklingsråd

- HTS - Handel, Transport og Serviceerhvervene
- Kommunernes Landsforening
- Landbrugsraadet
- Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd

Hovedstadens udviklingsråd, HTS - Handel, Transport og Serviceerhvervene og Kommunernes Landsforening har ingen bemærkninger.

Dansk Toksikologicerter har ingen specifikke kommentarer men anfører, at hensynet til menneskers sundhed er tilgodeset, da de nye proteiner generelt nedbrydes meget hurtigt og er varme- og syrelabile. De kan altså ikke modstå syren i mavesækken. Desuden har proteinerne ikke en toksisk effekt på mus selv i store mængder, og den kodende DNA sekvens udviser ikke homologi til DNA sekvenser for kendte toksiner og allergener. Endelige er proteinet tilstede i en række fødevarer med lang historisk brug.

Den Kongelig Veterinær- og Landbohøjskole anfører, at import af hele rapsfrø efter al sandsynlighed vil medføre overførsel af de modificerede gener til vildtvoksende bestande af Ager-Kål samt evt. andre nære slægtninge. Det bemærkes ligeledes, at sidstnævnte forhold kan forårsage betragtelige udgifter for europæisk landbrug, f.eks. i tilfælde af forekomst af sprøjtemiddelresistente ukrudtsplanter.

Forbrugerrådet kan ikke støtte godkendelsen af ansøgningen af principielle grunde. Det anføres, at der i befolkningen er en udbredt modstand mod anvendelse af genteknologi, og at denne modstand ikke kun bunder i sundhedsmæssige overvejelser, men i lige så høj grad i generelle etiske og miljømæssige betænkeligheder. De miljømæssige forhold ved dyrkning af en GM-afgrøde, uanset om det sker i Danmark, EU eller udenfor EU, er således af lige stor relevans for forbrugerne som det sundhedsmæssige. En række forhold vedrørende dyrkning, herunder sameksistens med ikke-GM-afgrøder og evt. erstatningsansvar ved forurening af ikke-GM-afgrøder, er endnu ikke afklaret. Det anføres endvidere, at der, også i landbruget og blandt forskere, fortsat er en bekymring om, at sprøjtemiddelresistente GM-planter er en forkert strategi, og at Forbrugerrådet derfor ikke ser nogen grund til at tillade markedsføring – og dermed støtte dyrkning – af disse afgrøder.

*Forskningscenter Risø anfører, at de givne oplysninger om naturlige krydsninger er mangelfulde, idet raps også kan krydse med *Raphanus raphanistrum* og *Hirschfeldia incana*, om end med meget lave hybridiseringsfrekvenser. Det anføres endvidere at det er påvist, at der lettest dannes hybrider med den vilde art *B. rapa* som mor og ikke med raps som mor, som det er anført i ansøgningen. I øvrigt kan Risø tilslutte sig de nederlandske myndigheders afgørelse i sagen.*

Det er FødevareIndustriens opfattelse, at ansøgningsmaterialet tilvejebringer tilstrækkelig dokumentation for at godkende den pågældende linje, hvilket fuldt ud støttes.

Greenpeace anfører, at de grundlæggende er imod udsætning af GMO i naturen uafhængigt af, om afgrøden er dyrket inden- eller udenfor EU. Det, at dyrkningen finder sted udenfor europæisk territorium, bør ikke være grund til at ignorere de miljømæssige konsekvenser ved at udsætte GMO i naturen. Hvis en GMO godkendes til markedsføring i Danmark/EU, er vi via vor efterspørgsel ansvarlig for, at GMO'en udsættes på markerne der, hvor GMO'en produceres. Greenpeace mener derfor, at det er principielt forkert og i strid med ånden i Cartagenaprotokollen, at godkendelsesprocessen alene sætter fokus på de sundhedsmæssige aspekter for europæere – uden hensyntagen til de miljømæssige konsekvenser i produktionslandet af, at vi i Europa efterspørger GMO.

Greenpeace har følgende specifikke indsigelser overfor GT73:

- Gammel risikovurdering. De hollandske myndigheder har baseret risikovurderingen på det gamle direktiv 90/220, der nu er blevet erstattet af 2001/18. Det nye udsætningsdirektiv 2001/18 stiller andre krav til risikovurderingen end 90/220.
- Ansøgningen følger ikke guidelines i 2001/18.
- Det kan ikke sikres at GT73 ikke slipper ud i miljøet.
- Raps kan ikke kontrolleres når først den er sluppet ud i miljøet.
- Europa er diversitetscenter for raps. Derfor er der dels større risiko for at GMO-raps spreder sig til vilde arter, og dels større ødelæggelse af biodiversitet som følge af sådan spredning.
- Manglende information om hvorvidt gener i værtsorganismen er omrokeret eller slettet.
- Mistanke om at Monsanto har udeladt information om to foder-studier der ikke var favorable fra ansøgningen. Monsanto fik udført i alt tre undersøgelser hvor rotter blev fodret med GT73. I de to første havde rotterne lavere vægt og forstørrede lever i forhold til kontrolgruppen. Disse to undersøgelser er fortiet af Monsanto til fordel for en tredje undersøgelse der viser "substantial equivalence".
- Kemiske forskelle mellem GT73 og dens konventionelle ophav.
- GT73 er ikke "substantially equivalent" til konventionelt raps.

Det anføres endvidere, at selv om ansøgningen for GT73 "kun" er til markedsføring, er sammenblandingproblematikken i havnefaciliteter, siloer og på møller den samme uanset om GMO'en er dyrket i eller udenfor EU. Derfor bør også sameksistens- og erstatningsansvarsproblematikken løses inden nye GMO-ansøgninger behandles. Greenpeace forventer, at Danmark sammen med de øvrige moratorielande modsætter sig ansøgningen og eventuelt kommende ansøgninger, da ikke engang de oprindelige moratoriekrav er opfyldt.

Landbrugsraadet svarer samtidig på vegne af *Dansk Landbrug* og *Dansk Erhvervsgartnerforening*. De er enige i den nederlandske konklusion og kan anbefale markedsføringsansøgningen imødekommet på anførte betingelser. Organisationerne finder det vigtigt, at godkendelse og mærkning af både GM foder og fødevarer efter de nye EU bestemmelser kommer på plads meget snart, så godkendelse af nye GM fødevarer og foderprodukter og mærkning heraf er endelig afklarede.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd finder ingen tekniske eller videnskabelige grunde til at afvise ansøgningen.

I perioden den 6. februar til den 21. februar 2002 gennemførte Skov- og Naturstyrelsen parallelt en offentlig høring, idet der i landsdækkende aviser blev gjort opmærksom på at man kunne finde høringsmaterialet på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside eller rekvirere det fra Skov- og Naturstyrelsen. Der er modtaget 2 svar med følgende indhold:

Foreningen *Økologisk Forum* er meget kritisk overfor anvendelse og udsætning af genetisk modificerede organismer i miljøet, og mener at forsigtighedsprincippet bør anvendes. Som bekendt er der i øjeblikket fortsat nogle generelle usikkerheder omkring GMO og udsætning af disse i miljøet. Særligt påpeger *Økologisk Forum*: forurening af ikke-gensplejsede arter og at gensplejsede arter ofte indeholder mangler og fejl.

Konkret nævnes det, at tolerancen overfor glyphosat kan medføre tilførsel af u hensigtsmæssigt større mængder ukrudtsmidler med forurening af grundvandet som risiko. Foreningen mener, at en tiladelse til import blot er at forflytte problemet, idet importen forudsætter at produkterne dyrkes i

andre lande. En eventuel eksport vil således støtte og legitimere dyrkning og udsætning af GMO i andre lande.

En borger anfører, at de pågældende afgrøder nærmest uhæmmet skal besprøjtes med Roundup-pesticider, og at vurderingen af glyphosat og planten derfor ikke burde kunne skilles ad. Det anføres endvidere, at Danmark bør beskytte sin befolkning mod ukendte konsekvenser af disse GMO-føde- og fodermidler. Der bør klart gælde et forsigtighedsprincip, da man reelt ikke kender de sundhedsskadelige virkninger eller de miljømæssige virkninger, da dette ikke er undersøgt på tilstrækkelig og adækvat måde.

Notat om forslaget har været i høring i specialudvalget for miljøspørgsmål, hvor der fremkom følgende supplerende bemærkninger i forhold til den generelle høring: Greenpeace bifalder, at Danmark gør indsigelse mod ansøgningen. Landbrugsraadet anbefaler, at ansøgningen imødekommes på betingelse af, at der stilles vilkår, der begrænser utilsigtet spredning i forbindelse med transport, at overvågningsplanen suppleres med undersøgelser af spredning og genoverførsel til anden raps og vilde slægtninge, og at den nederlandske vurderingsrapport opdateres efter reglerne i det nye udsætningsdirektiv.

Der er gennemført en høring i EU-specialudvalget vedrørende miljøspørgsmål på baggrund af de supplerende oplysninger, hvor der er kommet følgende høringssvar:

FødevareIndustrien anbefaler stærkt, at Danmark indstiller, at raps GT73 godkendes til import og forarbejdning i EU. *FødevareIndustrien* er opmærksom på, at Plantedirektoratet fastholder argumentet om behov for særlige krav til fx overdækket transport af raps GT73 ud fra et hensyn til mulig spredning i de lande, hvortil rapsen importeres og forarbejdes. Med udgangspunkt i DMU's oprindelige analyse af problemets omfang, finder *FødevareIndustrien* det imidlertid godt gjort, at en mulig utilsigtet spredning i forbindelse med transport kun vil have meget små konsekvenser, og at der således ikke, hverken i foråret 2003 eller nu, er noget holdbart argument for at fastholde en begrundet indsigelse - heller ikke med henvisning til evt. mulig utilsigtet spredning i de primære importlande. De supplerende oplysninger om, at raps GT73 ikke vil blive importeret til Danmark i form af levedygtige frø understreger ifølge *FødevareIndustrien*, at der ikke er et reelt grundlag for at fastholde en begrundet indvendig.

FødevareIndustrien finder i øvrigt, at grundlaget for at gøre opmærksom på moratorieerklæringen er bortfaldet med Ministerrådets og EU-parlamentets vedtagelse af nye regler for godkendelse af GMO foder og fødevarer henholdsvis regler for mærkning og sporbarhed af GMO foder og fødevarer.

Landbrugsraadet og Dansk Landbrug meddeler, at de kan støtte, at Danmark opretholder de tre begrundede indvendinger fra marts 2003.

Et supplerende rammenotat har været i skriftlig høring i EU-Specialudvalget (miljø) den 28. maj 2004. Der er modtaget høringssvar fra Forbrugerrådet, Greenpeace, Specialarbejderforbundet Danmark samt Landbrugsraadet og Dansk Landbrug.

Forbrugerrådet oplyser at man af ressourcemæssige grunde ikke har kunnet se nærmere på det supplerende rammenotat, men rådet mener generelt at Danmark bør arbejde for at moratoriet opretholdes, så længe sameksistensregler ikke er på plads i EU. På denne baggrund kan Forbrugerrådet ikke støtte forslaget.

Greenpeace støtter rammenotatets indstilling, som *Greenpeace* imidlertid mener bør udbygges med et krav om en opdateret vurderingsrapport. *Greenpeace* finder at Danmark bør stille krav om yderligere undersøgelser med henvisning til forsigtighedsprincippet. *Greenpeace* er uenig med IFSE og Plantedirektoratet for så vidt angår vurderingen af GT73 raps' effekt på menneskers sundhed og organisationen henviser til fodringsforsøg med rotter foretaget af USDA, der viser signifikante afvigelser i rotternes krops- og levervægt.

Landbrugsraadet og Dansk Landbrug henviser til tidligere afgivne høringssvar, hvor det anbefales, at der gives tilladelse til markedsføring på visse betingelser.

Specialarbejderforbundet Danmark oplyser, at organisationen kan støtte rammenotatets indstilling om at stemme imod markedsføring af GT73 raps.